
Ανταγωνιστικότητα, Καινοτομία και Απασχόληση σε μια Περιφερειακή Βιομηχανική Περιοχή

Η περίπτωση του Νομού Αχαΐας

Γιάννης Ευσταθόπουλος (2007)

Στόχοι της έρευνας

- Διαμόρφωση μεθοδολογικού εργαλείου για την καταγραφή και αξιολόγηση των ανταγωνιστικών και καινοτομικών επιδόσεων των περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων της χώρας.
- Εμπειρική διερεύνηση των χαρακτηριστικών των περιφερειακών οικονομιών.
- Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας υφιστάμενων πολιτικών σε εθνικό/περιφερειακό/ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Διαμόρφωση προτάσεων για την στήριξη των περιφερειών, των επιχειρήσεων και της απασχόλησης.
- Ερευνητική ενασχόληση του ΙΝΕ στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.
- Περιφερειακή διάσταση, καινοτομία και νέες μορφές εργασίας ως βασικές παραμέτρους για την ενίσχυση της Διαρθρωτικής Ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας.

Περιεχόμενα παρουσίασης

- I. Θεωρητικές προσεγγίσεις
 - II. Υφιστάμενη κατάσταση στον Νομό Αχαΐας.
 - III. Έρευνα επιχειρήσεων στην περιοχή της Πάτρας.
-

Ι. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ»...

1. Απελευθέρωση αγορών (Ε.Ε, ΝΑΦΤΑ, ΑΣΕΑΝ, ΜΕΡΚΟΣΟΥΡ & WTO).
 - **ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ.**
 - **ΝΕΕΣ ΑΓΟΡΕΣ;**
2. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και ρόλος των πολυεθνικών επιχειρήσεων.
 - **ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ & ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ.**
 - **ΕΙΣΡΟΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ;**
3. Χρηματιστική παγκοσμιοποίηση.
 - **«ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΥΡΑΝΝΙΑ».**
4. ΤΠΕ και ανάπτυξη διεθνών μεταφορών.
 - **ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ* ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ*.**
5. Διεθνοποίηση οικονομικής πολιτικής / Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.
 - **ΤΕΛΟΣ ΦΟΡΝΤΙΚΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΡΥΘΜΙΣΗΣ*.**

ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ;

- **«ΤΡΙΑΔΑ»:** Ε.Ε, Βόρεια Αμερική και Ασία.
- **«ΤΕΛΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»:** σύγκλιση και ομοιογενοποίηση συμπεριφοράς οικονομικών παραγόντων.
- **ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ:** αύξηση ανισοτήτων μεταξύ μητροπόλεων και περιφερειών.
- ➔ Παραδείγματα από τη διεθνή εμπειρία τοπικών παραγωγικών συστημάτων με υψηλές και σταθερές ανταγωνιστικές επιδόσεις στο διεθνές εμπόριο.
- ➔ Η τοπική χωρική διάσταση και η αξιοποίηση ενδογενών πόρων (τοπικό κεφάλαιο) αναδεικνύονται ως προνομιούχο κανάλι προσαρμογής στον διεθνή ανταγωνισμό.
- ➔ Χωρική συγκέντρωση των δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας* δεν υπακούει στην απλή λογική του συγκριτικού κόστους...
- ➔ «Περιοχές που μαθαίνουν» (ΟΟΣΑ).

Επισκόπηση διεθνούς θεωρητικής και εμπειρικής βιβλιογραφίας

1. Ανταγωνιστικότητα
 2. Καινοτομία
 3. Περιφερειακή Ανάπτυξη
 4. Χωρική Διάχυση/Δημιουργία της Καινοτομίας.
-

1. Από τον «τεχνικό» στον «γνωστικό» καταμερισμό της εργασίας...

- **Νέο διεθνοποιημένο και μεταβαλλόμενο ανταγωνιστικό περιβάλλον.**
- **Αλλαγές από την πλευρά της ζήτησης:**
 - Διαφοροποίηση
 - Συντομία κύκλου ζωής προϊόντων.
 - Ποιότητα.
- **Αλλαγές από την πλευρά της προσφοράς:**
 - Ευέλικτες τεχνικές παραγωγής & Πληροφορική.
 - Αύξηση διεπιχειρησιακής συνεργασίας.
 - Οριζόντιος συντονισμός της επιχείρησης & Εργασία.
 - Μάρκετινγκ & Διαφήμιση.

1. Από τον «τεχνικό» στον «γνωστικό» καταμερισμό της εργασίας...

- Η αλλαγή ως κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα.
 - Καθεστώς διαρκούς καινοτομίας.
 - Συντελεστές της αλλαγής (change agents).
 - Σημασία των υπηρεσιών έντασης γνώσης.
 - Σύσφιξη σχέσεων βιομηχανίας και υπηρεσιών.
 - «Βιομηχανικό-τριτογενών συμπλεγμάτων».
-

1. Από τον «τεχνικό» στον «γνωστικό» καταμερισμό της εργασίας...

- ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΓΝΩΣΗΣ:
- Παρακολούθηση αγορών.
- Σύλληψη και ανάπτυξη προϊόντων.
- Μάρκετινγκ και διανομή προϊόντων (just-in-time, etc).
- Δημόσιες Σχέσεις.
- Εξυπηρέτηση πελατών.
- Διοίκηση ανθρωπίνων πόρων.
- Πιστοποίηση.
- Οργάνωση της εργασίας.
- Κατάρτιση.
- Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.
- Εργαστηριακές αναλύσεις.

2. Από την «γραμμική» στη «διαδραστική/ συστημική» καινοτομία...

- Η έννοια της καινοτομίας αποκτά πολυδιάστατο χαρακτήρα.
- Η καινοτομία δεν περιορίζεται πλέον στην εμπορική αξιοποίηση της E&A.
- Σχεδίαση & Μάρκετινγκ συμβάλλουν σε καινοτομίες μη τεχνολογικού χαρακτήρα.
- Μετάβαση από το «γραμμικό» στο «διαδραστικό/συστημικό» μοντέλο της καινοτομίας.
- Συνεργασία μεταξύ των επιμέρους τμημάτων της επιχείρησης.
- Ανάπτυξη διεπιχειρησιακής συνεργασίας.
- Αξιοποίηση άρρητων και πρακτικών γνώσεων για την δημιουργία της καινοτομίας.
- «Η καινοτομία βρίσκεται παντού και ταυτόχρονα πουθενά».

2. Από την «γραμμική» στη «διαδραστική/ συστημική» καινοτομία...

- Κλάδοι χαμηλής και μεσαίας τεχνολογίας μπορούν να μετατραπούν σε δραστηριότητες έντασης γνώσης υψηλής προστιθέμενης αξίας (τρόφιμα, ένδυση, κλπ).
- Κατ' επέκταση, το ίδιο ισχύει και για τις «λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές» που στηρίζονται σε αυτές τις δραστηριότητες.
- «Δεν υπάρχουν περιοχές σε κρίση, αλλά περιοχές χωρίς αναπτυξιακό όραμα».
- Προσαρμογή της πολιτικής καινοτομίας στα χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών και κλάδων.
- Σημασία στοχευμένων δράσεων όπως Πόλοι Ανταγωνιστικότητας (Γαλλία) και Καινοτομίας (Ελλάδα).
- Πολιτική καινοτομίας αποκτά ολοένα και περισσότερο χωρική αναφορά.
- Εξελίξεις σε επίπεδο περιφερειακής ανάπτυξης για την καινοτομία;

3. Από τις «παραδοσιακές» στις περιφερειακές πολιτικές «προσανατολισμένες προς την καινοτομία»...

- Νέο περιοριστικό δημοσιονομικό και θεσμικό πλαίσιο.
- Αναποτελεσματικότητα εξωγενούς ανάπτυξης, τεχνητών αναπτυξιακών πόλων, επιδοτήσεων και βιομηχανικών επενδύσεων μεγάλης κλίμακας...
- Από μια λογική μείωσης του λειτουργικού κόστους (ανταγωνιστικότητα-τιμής) και μεταφοράς πόρων...
...σε μια λογική με λογική προσφοράς γνώσης για την ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας των περιφερειών (διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα)...
- Διαμόρφωση ενός ποικιλόμορφου υποστηρικτικού πεδίου συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός καινοτόμου περιφερειακού περιβάλλοντος.

3. Από τις «παραδοσιακές» στις περιφερειακές πολιτικές «προσανατολισμένες προς την καινοτομία»...

- Προτεραιότητες για τις λιγότερα ανεπτυγμένες περιοχές:
- Ενίσχυση κοινωνικού κεφαλαίου
- Ύπαρξη αποδεκτού ενός θεσμικού εμψυχωτή του καινοτόμου περιβάλλοντος
- Σύζευξη ζήτησης – προσφοράς υποστηρικτικών υπηρεσιών.
- Στελέχωση και αποτελεσματικότητα υποστηρικτικών φορέων.
- Προώθηση και διάχυση διεπιχειρησιακής συνεργασίας.
- Σύγκλιση στόχων, εργαλείων και αντιλήψεων μεταξύ των σύγχρονων προσεγγίσεων (1) της περιφερειακής ανάπτυξης/πολιτικής και (2) της καινοτομίας.
- Βιβλιογραφία για τη σχέση καινοτομίας και περιφερειακής ανάπτυξης;

4. Από τον ουδέτερο στον ενεργό χαρακτήρα των εδαφικών οντοτήτων...

- Ταξινόμηση του Remigio Ratti για τους μηχανισμούς χωρικής διάχυσης/ανάπτυξης των τεχνολογικών καινοτομιών:
- Επιδημικό και ιεραρχικό υπόδειγμα.
- Θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος.
- Κεντρική θέση της πολυεθνικής, χωρική και λειτουργική κατάτμηση της εργασίας.
- Βιομηχανικές Συνοικίες (Industrial Districts) και Καινοτόμα Περιβάλλοντα (Milieux Innovateurs/GREMI).
- Σήμερα, το 6^ο ερευνητικό πρόγραμμα GREMI «Περιβαλλοντικοί και Πολιτιστικοί Πόροι & Τοπική Ανάπτυξη»...

4. Από τον ουδέτερο στον ενεργό χαρακτήρα των εδαφικών οντοτήτων...

«Ένα σύνολο άυλων παραγόντων, όπως τεχνογνωσία, κανόνες, πρότυπα, αρχές και σχεσιακό κεφάλαιο, που δραστηριοποιείται σε μια δοσμένη γεωγραφική περιοχή, αποτελώντας το κρίσιμο παράγοντα διαμέσου του οποίου οι επιχειρήσεις υπερβαίνουν τα στενά όρια του ανταγωνισμού, αποφασίζοντας να ανταλλάξουν πληροφορίες, να θέσουν κοινούς προβληματισμούς και να αναπτύξουν δράσεις συλλογικού χαρακτήρα».

4. Από τον ουδέτερο στον ενεργό χαρακτήρα των εδαφικών οντοτήτων...

- Υποστηρικτικό πεδίο για τον κλάδο τροφίμων και ποτών
- Προώθηση της κατάρτισης, της έρευνας και της καινοτομίας.
- Προώθηση όλων των μορφών ποιότητας.
- Επικοινωνία και Δημόσιες Σχέσεις.
- Προώθηση του νέου παραγωγικού υποδείγματος.

Προστιθέμενη αξία του Καινοτόμου Περιβάλλοντος...

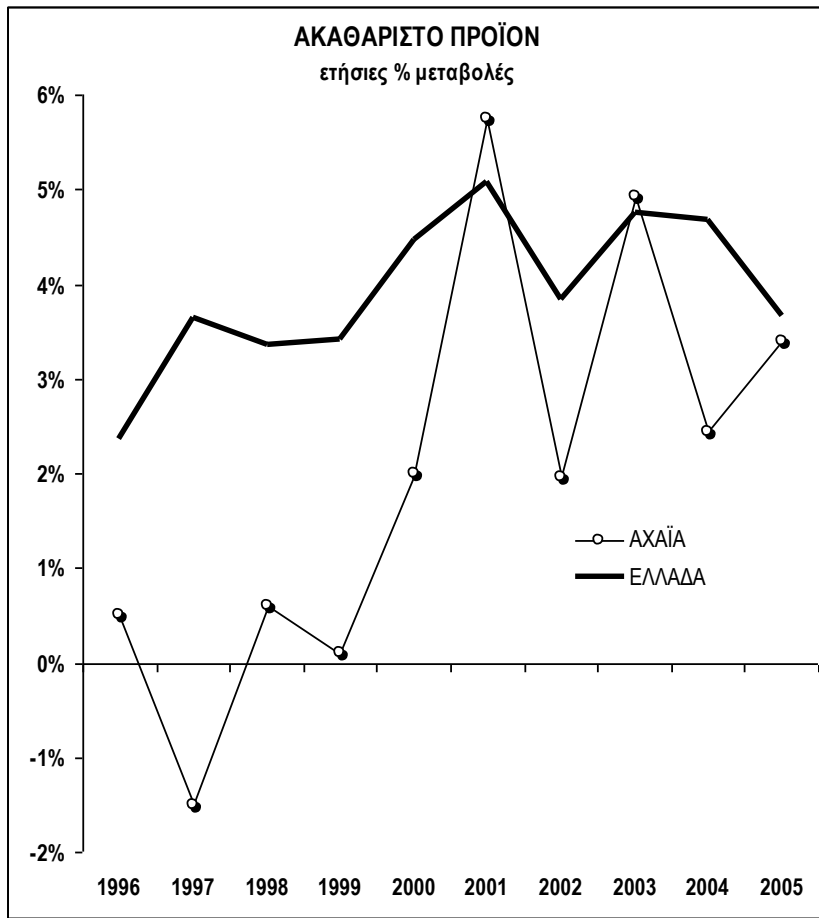
- Σύνθεση των πορισμάτων γνωστικών αντικειμένων όπως:
- Η βιομηχανική πολιτική και η Οικονομική των υπηρεσιών...
- ➔ Πολυπλοκότητα και αστάθεια οικονομικού περιβάλλοντος.
- Η περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική...
- ➔ Άυλες μορφές υποστήριξης, ενίσχυση δημιουργικής και μαθησιακής ικανότητας του τοπικού κεφαλαίου.
- Η Οικονομική της καινοτομίας...
- ➔ Η τοπική/περιφερειακή προσέγγιση αποτελεί ιδανικό πλαίσιο ανάπτυξης της συστημικής/διαδραστικής καινοτομίας.

II. Υφιστάμενη κατάσταση του Νομού Αχαΐας

1. ΑΕΠ ανά κάτοικο

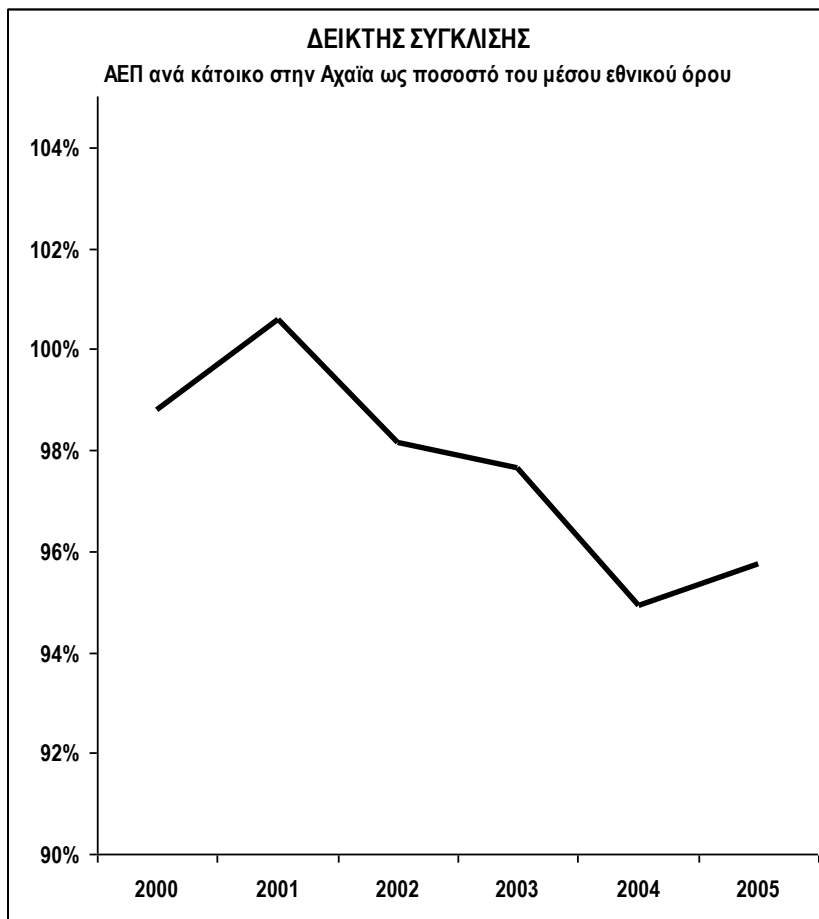
- Στην ταξινόμηση 50 νομών της χώρας με κριτήριο το ακαθάριστο προϊόν ανά κάτοικο, η Αχαΐα κατείχε το 2004 την 29η θέση με 14.500 ευρώ, ήτοι 75% του εθνικού μέσου όρου της Ελλάδος και 61% του μέσου όρου της Ε.Ε-25.
-

2. Εξέλιξη ρυθμού ανάπτυξης Αχαΐας (1995-2005)

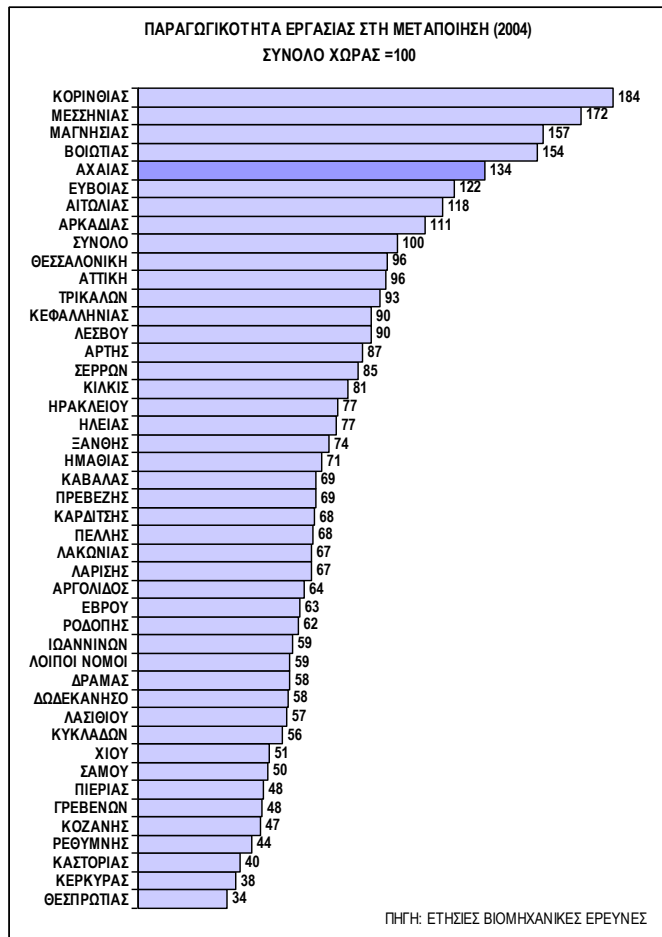
- Συνολικά, η εξέλιξη του ρυθμού ανάπτυξης της Αχαΐας στη διάρκεια της δεκαετίας 1995-2005 διακρίνεται σε τρεις φάσεις:
- Στην περίοδο 1995-1999, ο ρυθμός μεγέθυνσης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος του νομού Αχαΐας, δεν ακολούθησε το μέσο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης της χώρας.
- Αντιθέτως, από το 1999 μέχρι και το 2001, ο ρυθμός μεγέθυνσης του νομού ακολούθησε τον αντίστοιχο μέσο ρυθμό της χώρας.
- Συνολικά, εκτιμάται ότι η Αχαΐα καθυστέρησε 4 έτη να συμμετάσχει στην περίοδο ανάπτυξης, που παρατηρήθηκε στο σύνολο της χώρας από το 1995 έως το 2004.
- Από το 2001, ο ρυθμός ανάπτυξης της Αχαΐας επιβραδύνεται εκ νέου σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας...

3. Δείκτης Σύγκλισης

... γεγονός που μεταφράζεται σε επιβράδυνση των ρυθμών σύγκλισης του ΑΕΠ της Αχαΐας.

4. Παραγωγικότητα της εργασίας στη μεταποίηση

- Ιδιαίτερα υψηλή είναι η κατάταξη του νομού, όσον αφορά την παραγωγικότητα της εργασίας στη μεταποίηση. Η Αχαΐα καταλαμβάνει την 5η θέση στο σύνολο της χώρας (134 έναντι 100 για το σύνολο της χώρας).
- Παρόλο που η περιοχή παρουσιάζει σχετικά υψηλούς μισθούς στη μεταποίηση, η υψηλή παραγωγικότητα στο συγκεκριμένο κλάδο έχει σαν αποτέλεσμα ένα χαμηλό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος.

5. Συνεντεύξεις με αναπτυξιακούς φορείς της περιοχής

- Προσπάθειας δικτύωσης επιχειρήσεων προσέκρουσαν σε αρνητικές στάσεις (κοινωνικό κεφάλαιο).
- Κενά στην επιχειρηματική δραστηριότητα (ενημέρωση)
- Χαμηλό επίπεδο επενδύσεων σε E&A (υιοθέτηση καινοτομιών)
- Ύπαρξη εξειδικευμένου δυναμικού στη μεταποίηση και στις υπηρεσίες (Πανεπιστήμιο).
- Ανάπτυξη logistics και αγρό-διατροφικού συμπλέγματος.
- Έλλειψη πιστοποίησης δυσχεραίνει τον εξαγωγικό προσανατολισμό.
- Απουσία εξειδικευμένων αναπτυξιακών φορέων (γενικές υπηρεσίες)
- Πρόβλημα στελέχωσης υφιστάμενων φορέων.
- Έλλειψη συνεργασίας μεταξύ αναπτυξιακών φορέων.
- Σημαντικό έλλειμμα στρατηγικών επιλογών και σχεδιασμού σε επίπεδο Νομού (μη ορθολογική αξιοποίηση των Κ.Π.Σ).

III. Έρευνα επιχειρήσεων στην περιοχή της Πάτρας

Πορίσματα της έρευνας πεδίου

1. Χαρακτηριστικά και στόχοι της έρευνας πεδίου

- 10 επιχειρήσεις στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας.
 - Ποιοτική έρευνα με ημι-δομημένο ερωτηματολόγιο.
 - Διάρκεια συνέντευξης (1ώρα και 15').
 - Παραδοσιακοί/Νέοι κλάδοι, ηλικία, μικρές/μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις, βιομηχανία/υπηρεσίες.
 - Συνεργασία ΙΝΕ Δυτικής Ελλάδος.
 - Μάρτιο του 2005.
-

Δείγμα Επιχειρήσεων

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΚΛΑΔΟΣ
1. ΑΒΕΞ (Ανώνυμος Βιομηχανική Εταιρία Ξυλείας)	Ξυλεία
2. ΑΧΑΙΑ ΚΛΑΟΥΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ Α.Ε.	Οίνων και Οινοπνευματώδων Ποτών
3. Αχαϊκή Συνεταιριστική Τράπεζα	Τραπεζικός Κλάδος
4. CBL (Χημικά & Βιοφαρμακευτικά Εργαστήρια Πατρών – CBL Patras)	Παραγωγή Φαρμακευτικών Προϊόντων
5. DUR Α.Ε	Ένδυση
6. IDEAL Bikes (Μανιατόπουλος Α.Ε)	Κατασκευή –Εξαγωγές Ποδηλάτων
7. ΙΜΕ Πληροφορική	Κλάδος Πληροφορικής
8. MARGON (ΜΑΡΓΩΝΗΣ Α.Ε)	Εξοπλισμός Εσωτερικών Χώρων
9. Traction Μεταφορική ΕΠΕ	Κλάδος Μεταφορών - Logistics
10. Χάχαλης Ποτοποιία	Οίνων Και Οινοπνευματώδων Ποτών

1. Χαρακτηριστικά και στόχοι της έρευνας πεδίου

- **ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ;**
- ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ:
- Φύση της επιχειρηματικότητας;
- **Νέο παραγωγικό υπόδειγμα η επιχειρηματικότητα φορντικού τύπου;**
- Φύση, ένταση και διαδικασίες ανάπτυξης καινοτομιών;
- **Γραμμική ή διαδραστική καινοτομία;**
- **Ριζική ή αυξητική καινοτομία;**
- Αγορές
- Διεπιχειρησιακές σχέσεις;
- **Αυτονομία ή δικτύωση;**
- Συμβολή υποστηρικτικού πεδίου*;
- **Μοναχικότητα ή Τοπικό Κεφάλαιο;**

1. Χαρακτηριστικά και στόχοι της έρευνας πεδίου

- **Υποστηρικτικό πεδίο:**
- Πληροφόρηση για τις αγορές
- Σύλληψη προϊόντος/υπηρεσίας.
- Ανάπτυξη προϊόντος/υπηρεσίας.
- Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού.
- Χρηματοδότηση δραστηριοτήτων.
- Προέλευση ανθρώπινου δυναμικού.
- Προέλευση μηχανολογικού εξοπλισμού
- Προέλευση πρώτων υλών και ενδιάμεσων αγαθών.

1. Χαρακτηριστικά και στόχοι της έρευνας πεδίου

- Πληροφορίες:
 - Από την ίδια την επιχείρηση (αυτονομία)
 - Από τον νομό (υποστηρικτικό πεδίο).
 - Από το σύνολο της χώρας.
 - Διεθνές επίπεδο.
-

2. Υπόθεση εργασίας

- «Οι ανταγωνιστικές επιδόσεις μιας επιχείρησης στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον εξαρτώνται από την ικανότητά της να καινοτομεί **σε συνεχή βάση**, προσφέροντας **μια ευρεία γκάμα ποιοτικών προϊόντων**. Η ικανότητα αυτή συνδέεται με τη δημιουργική αξιοποίηση του **ανθρωπίνου δυναμικού**, με την ενσωμάτωση **άυλων παραγόντων** στην παραγωγή των προϊόντων καθώς και με τη σύναψη **μακροπρόθεσμων διεπιχειρησιακών σχέσεων** συνεργασίας σε περιφερειακό επίπεδο με στόχο την αξιοποίηση δυνητικών συνεργιών. Τέλος, οι επιχειρήσεις αυτές πλαισιώνονται από ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών, αναπτυξιακών, επιστημονικών, χρηματοοικονομικών και άλλων φορέων του τοπικού κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, σχηματίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο ένα **υποστηρικτικό πεδίο** καθοριστικής σημασίας για τις ανταγωνιστικές επιδόσεις των περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων».

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Νέο παραγωγικό υπόδειγμα (ΝΠΥ):**
- Σταδιακή μετάβαση προς ΝΠΥ.
- Ποιότητα.
- Διαφοροποίηση προϊόντων/υπηρεσιών.
- Εξατομίκευση.
- Αναδιοργάνωση παραγωγικών διεργασιών.
- Αναβάθμιση μηχανικού εξοπλισμού.
- Δεξιότητες Εργατικού Δυναμικού.

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Καινοτομία:**
 - 16 καινοτομίες στην περίοδο 2002-2005.
 - 5 καινοτομίες προϊόντος
 - 5 καινοτομίες υπηρεσίας
 - 5 σταδιακές καινοτομίες
 - 1 καινοτομία στις παραγωγικές διαδικασίες.
 - 13/16 δεν αποτελούν αποτέλεσμα εμπορικής αξιοποίησης E&A.
 - Καινοτομία δεν αποτελεί προϊόν συνεργασίας.
-

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Διεπιχειρησιακές σχέσεις:**
- Ιδιαίτερα περιορισμένες.
- Συνειδητές ωστόσο για τη σημασία της συνεργασίας.
- Απουσία κατάλληλης επιχειρηματικής κουλτούρας.
- Συνεργασία προσκρούει σε σχεσιακούς παρά σε τεχνικό-οικονομικούς παράγοντες.
- Δεν τέθηκε θέμα ανεπαρκών προδιαγραφών.

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Αντίληψη για προοπτικές διεπιχειρησιακής συνεργασίας:**
- *Αγρό-διατροφικό τομέα:*
 - από κοινού συμμετοχή σε εκθέσεις
 - κοινή ιστοσελίδα
 - υιοθέτηση πρότυπων ποιότητας
 - δημιουργία μια θετικής ταυτότητας προϊόντων της περιοχής.
- *Συνεταιριστικές τράπεζες (π.χ οικονομίες κλίμακας)*
- *Ένδυμα (π.χ συγκέντρωση παραγγελιών, εντοπισμός 4/5 επιχειρήσεων που θα μπορούσαν να συνεργαστούν).*
- *Κλάδος οίνου (π.χ επιμόρφωση σταφυλοπαραγωγών σε θέματα διασφάλισης ποιότητας).*

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Υποστηρικτικό πεδίο:**
 - Επικράτηση της ενδοεπιχειρησιακής διάστασης.
 - 1/5 με 1/6 πληροφορίες από φορείς παραγωγής γνώσης της περιφέρειας.
 - Ανεπάρκεια υποστηρικτικού πεδίου.
 - Αυτάρκη δράση των επιχειρήσεων.
-

	Επιχείρηση	Νομός	Ελλάδα	Εξωτερικό
Πληροφορίες για το ανταγωνιστικό περιβάλλον	10	1	4	5
Σύλληψη προϊόντος	10		1	2
Ανάπτυξη προϊόντος	10	3		2
Κατάρτιση	5	6	3	2
Χρηματοδότηση	9	1	6	
Ανθρώπινο δυναμικό	1	9	3	1
Μηχανικός εξοπλισμός	1	2	3	9
Πρώτες ύλες και ενδιάμεσα αγαθά	-	4	4	5
Σύνολο	46	26	24	26

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Σύλληψη και ανάπτυξη προϊόντος:**
 - Αμιγώς ενδοεπιχειρησιακή λειτουργία (εκτός μεγάλων επιχειρήσεων).
 - **Ανθρώπινο δυναμικό:**
 - Εργατική Βιομηχανική Κουλτούρα
 - Παρουσία Πανεπιστημίου
 - Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα.
-

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Χρηματοδότηση:**
- Αυτό-χρηματοδότηση των περισσότερων δραστηριοτήτων.
- **Πρώτες ύλες και ενδιάμεσα αγαθά:**
- Μόνο οι επιχειρήσεις του αγρό-διατροφικού συμπλέγματος δείχνουν κάποια προτίμηση για την τοπική προέλευση.
- Ωστόσο, απαραίτητη διασφάλιση ποιότητας.
- Σημαντική θέση του εξωτερικού.

3. Αποτελέσματα έρευνας

- **Κατάρτιση:**
 - Ισορροπία μεταξύ ενδοεπιχειρησιακής και εξωτερικής κατάρτισης.
 - Μεγάλες επιχειρήσεις (ενδοεπιχειρησιακή)
 - Μικρές απευθύνονται στους αναπτυξιακούς φορείς αλλά απογοήτευση για τα περιεχόμενα των επιμορφωτικών προγραμμάτων.
-

4. Συμπεράσματα έρευνας πεδίου

- 9/10 επιχειρήσεις έχουν υιοθετήσει τις ανταγωνιστικές πρακτικές του νέου παραγωγικού υποδείγματος
- Η τιμή του προϊόντος και το κόστος εργασίας αποκτούν δευτερεύοντα ρόλο.
- Καινοτομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από τεχνολογική ένταση του κλάδου.
- Κλάδοι χαμηλής και μεσαίας τεχνολογίας (σχεδιασμός, εμπορική προώθηση)
- Υπηρεσίες (οργανωσιακές διαστάσεις).
- Περιορισμένη διεπιχειρησιακή συνεργασία.
- Χαμηλές επιδόσεις υποστηρικτικού πεδίου.

4. Συμπεράσματα έρευνας πεδίου

- «Οι επιχειρήσεις του δείγματος λειτουργούν με βάση τις ανταγωνιστικές, παραγωγικές και εμπορικές πρακτικές του νέου παραγωγικού υποδείγματος. Η **ποιότητα** και η **καινοτομία** αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της ανταγωνιστικής στρατηγικής των εν λόγω επιχειρήσεων. Η υλοποίηση της συγκεκριμένης στρατηγικής στηρίζεται κατά κόρον στους **εσωτερικούς άυλους και υλικούς πόρους της επιχείρησης**. Ενώ η **διεπιχειρησιακή συνεργασία** αποτελεί θεμιτό αποτέλεσμα, **κοινωνικοί και σχεσιακοί παράγοντες υπονομεύουν την ανάπτυξή της**. Παράλληλα, η **εισροή γνώσης** από το **περιφερειακό υποστηρικτικό πεδίο** προς τις επιχειρήσεις κυμαίνεται **σε χαμηλά επίπεδα**. Τα παραπάνω σκιαγραφούν ένα **προφίλ «μοναχικής» επιχείρησης**, που στηρίζει τις επιδόσεις της σε ενδοεπιχειρησιακούς παράγοντες και πόρους».

5. Αντί επιλόγου

- Μόνο ένα τμήμα των πρακτικών που συγκροτούν την έννοια του «νέου παραγωγικού υποδείγματος» έχει υιοθετηθεί από τις επιχειρήσεις του δείγματος.
- Υστέρηση σημαντικά όσον αφορά τη σύναψη (1) διεπιχειρησιακών σχέσεων καθώς και (2) σχέσεων με αναπτυξιακούς και άλλους φορείς του τοπικού κοινωνικοοικονομικού συστήματος.
- Η απουσία θεσμικού «εμπυχωτή» της συνεργασίας.
- Οι επιχειρήσεις της περιοχής αναλαμβάνουν εξ ολοκλήρου μόνες τους την εκτέλεση καθηκόντων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν προϊόν συνεργασίας με εξειδικευμένους οργανισμούς της περιοχής και επιχειρήσεις.

5. Αντί επιλόγου

- Παράγοντες όπως ο σχεδιασμός και το μάρκετινγκ των προϊόντων- δηλαδή τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του προϊόντος- διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο σε κλάδους όπως η παραγωγή ενδύματος, η βιομηχανία τροφίμων, η κατασκευή επίπλων.
- Αναγκαία διεύρυνση της επικρατούσας αντίληψης σχετικά με τις πηγές ανάπτυξης της καινοτομίας και στην απαραίτητη κινητοποίηση ενός διευρυμένου συνόλου υποστηρικτικών φορέων.
- Η φύση και οι διαδικασίες ανάπτυξης της καινοτομίας διαφοροποιούνται ανάλογα με τον υπό εξέταση παραγωγικό κλάδο.
- Ιδιαίτερη σημασία στη περίπτωση της ελληνικής οικονομίας δεδομένου ότι ο κορμός της μεταποιητικής δραστηριότητας αποτελείται από ΜΜΕ επιχειρήσεις χαμηλής και μεσαίας τεχνολογίας.
- Η αναπτέρωση «παραδοσιακών» επιχειρήσεων αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική προτεραιότητα.

5. Αντί επιλόγου

- **Ωστόσο**, οι χαμηλές επιδόσεις τόσο του υποστηρικτικού πεδίου όσο και των αναπτυξιακών πολιτικών ίσως να οφείλονται
 - στην ασυμβατότητα **μεταξύ** της φύσης και των στόχων των αναπτυξιακών φορέων (εστίαση στην E&A και την τεχνολογική καινοτομία, επικέντρωση στον δευτερογενή τομέα και άγνοια των αναγκών των υπηρεσιών)
 - στην λογική μεταφοράς πόρων που χαρακτηρίζει τις εθνικές αναπτυξιακές πολιτικές (έναντι στη λογικής μεταφοράς γνώσης).
- Έλλειψη αναπτυξιακών επιλογών και προτεραιοτήτων για την περιοχή παρά τα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα:
- Λιμάνι
- Βιομηχανική κουλτούρα και παραγωγικότητας εργασίας
- Πανεπιστήμιο.
- Πόλοι Καινοτομίας αποτελούν μια ενδιαφέρουσα για τα ελληνικά δεδομένα προοπτική.
- Πόλος Καινοτομίας Δυτικής Ελλάδος;